Norge og EU. For et år siden fik Norge en ny Høyre-ledet regering, som på papiret ville arbejde for at få Norge med i EU. Siden er der ikke sket meget. Norge indfører fortsat EU-lovgivning, uden at nordmændene har noget at skulle have sagt om dens udformning.

Det norske pantomimeteater

Af JOHN FRØLICH OG KURT STRAND

OSLO/TROMSØ – Når en rejsende ankommer til Oslos internationale lufthavn Gardermoen, er noget af det første, der rammer blikket et stort skilt, forsynet med 12 gyldne stjerner på en mørkeblå baggrund. Her informerer Europa-Kommissionen om, at rejsende fra ikke-EU-lande skal være opmærksomme på særlige regler vedrørende fødevarer.

»Det var pokkers,« tænker den rejsende, der troede, at han kom fra et EU-land – og var på vej ind i udenfor-landet Norge. Hvorfor er det EU-Kommissionen, der informerer om fødevareregler i Norge, der har stemt nej til EU hele to gange?

Turen fra Gardermoen til Oslo centrum tager kun 19 minutter med Flytoget, der ræser gennem landskabet med en topfart på 210 km i timen. Vel ankommet til den travle Oslo Sentralstasjon mødes den rejsende af et kæmpebanner, der med flammeskrift proklamerer, at »Folkets valg er den øverste lov«.

Citatet af Cicero skal minde nordmændene om et af de mest skelsættende årstal i den norske historie: 1814 var året, hvor de brød ud af unionen med Danmark, og året, hvor Norges første grundlov blev vedtaget; fødselsåret for den norske nationalstat.

I den stærke norske Nei til EU-bevægelse er 200 års-jubilæet kombineret med en landsomfattende fejring af 20-året for den seneste norske folkeafstemning om EU-medlemskab. I 1994 stemte nordmændene for anden gang nej, og symbolikken er til at tage og føle på: Først kom vi ud af en union med danskerne – siden en svensk-norsk union. Vi ønsker ikke at komme med i en ny union. Vi ønsker folkestyre. Vi ønsker, at »det fremdeles skal være 'det norske folket' som bestemmer i Norge,« lyder det fra Nei til EU.

Nordmændene har i år – her med prinsesse Märtha Louise i spidsen – fejret løsrivelsen fra Danmark i 1814. Men spørgsmålet er, om det nu også er det norske folk, som bestemmer i Norge? FOTO: SEE LI/DEMOTIX

Hvem bestemmer i Norge?

Men spørgsmålet er, om det nu også er det norske folk, som bestemmer i Norge?

For mens langt de fleste nordmænd opfatter Norge som stående uden for EU-samarbejdet, har Stortinget siden 1992 stille og roligt vedtaget over 9000 EU-retsakter som følge af, at Norge er med i det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, EØS, sammen med Island, Liechtenstein og de 28 EU-medlemslande.

Derudover har Norge indgået 74 aftaler med EU om alt fra Schengen til politisamarbejdet i Europol og piratbekæmpelse ud for Afrika. Norge er således med i omkring 75 procent af EU-retten, konkluderede en stor Europaudredning fra 2012.

Norge har en såkaldt reservationsret; Stortinget kan på papiret sige nej til nye EU-direktiver, men denne ret er i praksis kun anvendt en enkelt gang. Norge indfører altså dagligt lovgivning; lagt frem, diskuteret og vedtaget uden for Norge, men uden norsk indflydelse.

Der er således god grund til at diskutere, om det nu også er det norske folk, der bestemmer i Norge. Men det sker ikke. Nordmændene har tilsyneladende ikke behov for den diskussion, lyder konklusionen efter interviews, samtaler og møder med politikere, forskere og journalister fra Oslo i syd til Tromsø og Alta i det arktiske nord.

EU-debatten i Norge er stendød; både den om medlemskab, den om EUs sanktioner mod Rusland, som Norge har tilsluttet sig, og den om de løbende direktiver, som godkendes på samlebånd.

Asle Toje, kommentator og forskningsdirektør ved Det Norske Nobelinstitut, advarer mod landets nuværende tilknytning til EU, som han mener langsomt udhuler det norske demokrati:

»Stortingets praksis og de valg, vi har hvert fjerde år, ligner i stigende grad en slags pantomimeteater. Politikerne debatterer og giver indtryk af at have indflydelse på spørgsmål, som de i realiteten ikke har den fjerneste indflydelse på.«

En af de konsekvenser, Asle Toje oplever, er en faldende kvalitet i det norske parlamentariske arbejde. Ikke fordi de folkevalgte er mindre dannede eller uddannelsesmæssigt står ringere end tidligere, men »når et intelligent menneske indser, at han ikke har nogen indflydelse, så bliver han demotiveret og bruger sin tid på andre ting end at læse sagsdokumenter. Han ved jo på forhånd, at regeringen ikke vil bruge reservationsretten, at beslutningen er taget, og at direktivet implementeres nærmest automatisk. Hvorfor skal han så sidde og læse tunge rapporter og finde problematiske forhold? Men bagefter fremstiller han det over for vælgerne, som om han vandt eller tabte denne sag. Sagen er jo, at han slet ikke var til stede, at beslutningen slet ikke er taget i Stortinget,« siger samfundsforsker Asle Toje.

Demokratisk katastrofe

Lignende betragtninger lyder på Norges arktiske universitet i Tromsø. Herfra har professor Knut H. Mikalsen, Institut for Sociologi og Statskundskab, fulgt Norges forhold til EU siden den første folkeafstemning i 1972. Hans analyse er knivskarp:

»Stortinget har i dag reelt abdiceret, og EØS-aftalen er blevet noget nær en demokratisk katastrofe,« siger han.

»Katastrofen ligger i, at Norge tilpasser sig EUs lovgivning uden at have indflydelse og uden en folkelig debat forud for vedtagelsen. Hvis Stortinget bare indimellem ville anvende reservationsretten...«

Mikalsen tilføjer, at Stortinget kun én gang siden 1994 har brugt sin ret til at afvise et direktiv; nemlig da Jens Stoltenbergs rød-grønne regering i 2011 efter pres fra fagbevægelsen sagde nej til et postdirektiv, som ville fordyre distribution af breve og pakker til Norges udkantsområder.

Men da regeringen skiftede farve efter valget sidste efterår, blev reservationen over for postdirektivet ophævet, og Stortinget er på vej med en ny postlov, som opfylder kravene fra Bruxelles.

Postdirektivet førte til en kortvarig debat, men almindeligvis er EU stort set fraværende i de toneangivende medier.

»Hvis medierne ville dække EU-stoffet som en naturlig del af det politiske stof, ville sagen stå anderledes, men det sker jo aldrig«, påpeger Knut H. Mikalsen.

Ulysten til debat understreges yderligere af flere forgæves forsøg på at få studerende i tale ved kantinen ud for Teorifagbygget midt på campus i Tromsø. De fleste studerende undgår helst at forholde sig til det fællesskab, de er en fast del af via EØS-samarbejdet, men det lykkes at få enkelte i tale – alle tydeligvis på modstandersiden.

Og der er ingen grund til at genrejse EU-debatten, mener 24-årige Abel Techler. Han frygter, at Norge vil tabe mange af sine naturressourcer, olie, gas og ikke mindst fiskeressourcer, hvis landet kommer med i Unionen. Alle ressourcer skal i så fald deles med de øvrige EU-medlemsstater, mener han.

Manglende EU-viden

Den manglende viden om konsekvenser af et EU-medlemskab er sigende, ifølge Erlend Bøe, formand for Unge Høyre i Tromsø. For Erlend Bøe var udgivelsen af en 911 sider lang Europaudredning, der blev afleveret til Stortinget i januar 2012, en chokerende oplevelse. Ikke på grund af konklusionerne, der fastslår, at Norge har indført omkring 75 procent af EU-retten i den nationale lovgivning, men på grund af den efterfølgende mangel på debat.

»Jeg havde forventet en substantiel debat efter den hidtil grundigste, videnskabelige udredning om Norges forhold til EU, men debatten varede kun en uge. Det var skræmmende,« siger Erlend Bøe.

Han ser to årsager til den udeblevne debat. For det første den såkaldte selvmordsklausul, der gik på, at hvis blot et af partierne i regeringssamarbejdet begyndte at lege med tanken om norsk EU-medlemskab, ville regeringen blive opløst.

For det andet det lave EU-kundskabsniveau i den norske befolkning. Mange nordmænd har ikke tilstrækkelig viden om, hvad EU er, og det betyder, at mange viger tilbage for debatten, mener Bøe. Han henviser til en spørgeundersøgelse fra Norstat, Norges førende leverandør af dataindsamling. I undersøgelsen giver 73 procent af de adspurgte udtryk for, at de ikke har tilstrækkelig viden om EU og EUs påvirkning af Norge. Erlend Bøe foreslår derfor, at EU bliver langt stærkere integreret og forankret i undervisningen i folkeskolen og gymnasiet.

Som aktiv i Unge Høyre er det imidlertid især den nuværende regering, som skuffer Erlend Bøe. Og når han kigger 1.650 kilometer mod syd, til regeringsbygningerne i Oslo, øjner han ikke rigtig noget, som kan puste liv i en EU-debat i det langstrakte land.

Ny regering

Da den nye Høyre-ledede regering tiltrådte i oktober sidste år, proklamerede statsminister Erna Solberg, at Norge nu skulle have en langt mere aktiv Europapolitik. Den interne koordinering skulle styrkes for at komme tidligere ind i beslutningsprocessen i Bruxelles. Og for første gang fik Norge en Europaminister, Vidar Helgesen, der er kendt som en vellidt og super effektiv diplomat. Helgesen sagde dengang til flere medier, at han ville væk fra den praksis, at en EU-sag først bliver diskuteret, når den er vedtaget.

Vidar Helgesen bidrog derfor til de store forventninger til regeringen, som også var den første siden 1994 uden en »selvmordsklausul« skrevet ind i regeringsgrundlaget.

Men hvordan er status efter et år med en mere EU-venlig regering? Spørgsmålet må oplagt stilles til Norges Europaminister, som stod i spidsen for Høyres ja-kampagne op til folkeafstemningen om norsk EU-medlemskab i 1994.

»Vi har en mere åben tilgang end den forrige regering. Både Høyre og Fremskrittspartiet går ind for EØS-aftalen, men ingen ser det som ønskeligt eller attraktivt at rejse EU-debatten nu,« siger Vidar Helgesen, der også er Erna Solbergs stabschef.

»Årsagen er, at finanskrisen og den økonomiske krise har gjort EU-spørgsmålet helt uaktuelt. Det betyder ikke, at Høyre har opgivet tanken om medlemskab. Det er bare ikke aktuelt lige nu med en debat om det.«

Især to forhold har presset Norges forhold til EU det seneste år. For det første krigen i Ukraine og dermed forholdet til Rusland, Norges største naboland. Norge har traditionelt bygget sin sikkerhedspolitik på NATO, men dér er alle enige om, at det er i EU-regi, at diskussionerne om sanktioner mod Rusland finder sted. Norge er dermed kommet i en situation, hvor store sikkerhedspolitiske spørgsmål afgøres uden nordmænd omkring bordet. Spørgsmål, som konkret berører energiområdet og – på grund af EUs sanktionspolitik – fiskeriområdet, Norges to største erhverv.

Det andet og ligeledes presserende forhold er de igangværende forhandlinger om en frihandelsaftale mellem EU og USA, den såkaldte TTIP-aftale (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*). En omfattende aftale, der skal skabe vækst for milliarder ved at fjerne handelsrestriktioner og sænke told på handel mellem verdens to største økonomier.

Aftalen vil kunne skabe store vanskeligheder for norsk fiskerieksport, når og hvis toldbarriererne mellem EU og USA fjernes. Igen er Norge ikke med i forhandlingerne. Og igen er debatten så godt som ikke-eksisterende i Norge.

Lange udsigter

– Kunne denne nye situation ikke være anledning til at genrejse EU-debatten i Norge?

»Vi anerkender dilemmaet, og vi diskuterer det vældig åbent, men ingen af os vil bruge det lige nu som indgang til en medlemskabsdebat. Med tiden tror jeg dog, at netop sådan noget vil kunne ændre diskussionen i Norge«, siger Europaministeren.

– Hvordan er det så gået med regeringens ambitioner om en mere aktiv Europapolitik, hvor man skal tidligere ind i beslutningsprocessen i Bruxelles?

»Det er vigtigt for os, for vi er jo i en situation, hvor vi må ind tidligere end medlemslandene, fordi vi ikke er med til ministerrådsmøderne. Vi må ind i processen på ekspertniveau, inden Kommissionen lægger forslaget frem. Men nu har der ikke har været så mange nye processer at gå tidligt ind i, fordi Kommissionen har været ved afslutningen af sin mandatperiode, hvor man ikke er så aktiv længere. Derfor kan jeg ikke give konkrete eksempler på, at strategien er lykkedes.«

Vidar Helgesen tilføjer dog ét område, som er ekstra vigtigt: EUs energi- og klimamål frem til 2030, der blev vedtaget på et EU-topmøde 23.-24. oktober, er den norske regerings absolutte hovedprioritet; ikke mindst efter konflikten i Ukraine, hvor energisikkerhed er kommet højt op på dagsordenen. Derfor har Norge leveret talrige indspil til Det Europæiske Råd på det område.

Norge er særdeles vigtig for EU, hvad angår energiforsyningen, så netop her mener Vidar Helgesen, at der er potentiale for at opnå mere indflydelse.

Men ellers har en ny afstemning om norsk EU-medlemskab lange udsigter. For hvordan skal Norge nogen sinde kunne blive medlem af EU, hvis end ikke det mest EU-venlige parti i regeringen, Høyre, vil rejse diskussionen?

»Det er et godt spørgsmål. Vi taler meget pænt om europæisk integration i regeringen, men vi ved også, at der er meget lang vej til et flertal i Stortinget. Og det afgør jo sagen.«

Det norske pantomimeteater kan fortsætte. Mange år endnu.

John Frølich er lektor i EU-journalistik ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, Kurt Strand er free lance-journalist. Rejsen til Oslo, Tromsø og Alta er støttet af Nordisk Råd med et journalststipendium.

ANNONCE

Den populære »Wiener Johann Strauss Konzert-Gala« kommer igen til Danmark

Wienervalsetoner

Åndeløst vidunderligt, koncentreret, med stor præcision og som oftest helt udsolgt - sådan kender og elsker det danske publikum »Wiener Johann Strauss Konzert-Gala«.

Fra den 15. februar kommer den østrigske original igen på besøg i Århus, Aalborg, Esbjerg og København.

950.000 gæster har set K&K Philharmonikernes Strauss-gallaopførelse

At K&K Philharmoniker »behersker deres Strauss-værker til fulde« (Stuttgarter Zeitung), beviser orkesteret i de fleste koncertsale under musikalsk ledelse af Wiener Strauss-specialisten Martin Kerschbaum, som blandt andet har optrådt regelmæssigt sammen med Wiener Symphoniker.

Matthias Georg Kendlinger

I Århus og Aalborg vil man på dirigentpodiet kunne opleve Matthias Georg Kendlinger, grundlæggeren af K&K Philharmoniker og ophavsmand til denne Strauss-turné, der med sine hidtil 950.000 besøgende er den mest succesrige siden Johann Strauss' egen tid.

Uanset om orkesteret spiller i Madrid, Milano, Stockholm eller Paris eller i den gyldne sal i Wiener Musikverein, viser publikum sin begejstring med bravo-råb og stående klapsalver. Også DR's og ZDF's liveoptagelser var så populære, at de blev sendt flere gange.

An der schönen blauen Donau

Alle, der når at sikre sig billetter til disse koncerter, kan glæde sig til en fest for øjne og ører.

Til udødelige melodier som »An der schönen blauen Donau« og »Rosen aus dem Süden« danser fem par fra den østrigske K&K Ballett - som den uforglemmelige Gerlinde Dill, der gennem mange år også var koreograf på Wiens nytårskoncerter, er medstifter af.

Programmet byder foruden de kendte Strauss-melodier traditionelt også på sjældenheder som »Herzenslust", »Sinngedichte« eller det desværre alt for sjældent spillede symfoniske digt »Traumbilder«.

»Wiener Johann Strauss Konzert-Gala« med K&K Ballett fra Østrig kommer til Danmark.

Publikum kan desuden glæde sig til et ekstra stykke musik komponeret af grundlæggeren af orkesteret, Matthias Georg Kendlinger.

Dertil kommer selvfølgelig den medrivende »Radetzky-march« af Johann Strauss den ældre. Hvad mere kan man ønske sig?

KONCERTER ☎

Århus	15.02.15	Symfonisk Sal	16:00 + 19:30	89 40 40 40
Aalborg	16.02.15	Musikkens Hus	19:30	60 20 30 00
Esbjerg	17.02.15	Musikhuset	20:00	76 10 90 10
København	18.02.15	Koncerthuset	19:30	35 20 62 62
	19.02.15	Koncerthuset	19:30	35 20 62 62

Se nærmere oplysninger hos den østrigske arrangør på www.dacapo.at

115720